

Հավելված
Հաստատվել է ՀՀ ՎՊԻ Խորհրդի
2013թ. մարտի 22-ի թիվ 5/11 որոշմամբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿԻՉ ՊԱԼԱՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԱՂԲԱՀԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ
ՍԱԶՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ՕՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԿԱՏԱՍԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Վերահսկողության հիմքը՝ ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2012թ. Հուլիսի 10-ի թիվ 12/1 որոշումը¹:

Վերահսկողության նպատակը՝ Բնակավայրերում գոյացող թափոնների՝ կենցաղային ու սանիտարական մաքրումից առաջացող աղբի վերամշակման, վնասագերծման, փոխադրման և տեղադրման օրինականությունը, համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրությանն ու ՀՀ կողմից վավերացված միջազգային բնապահպանական կոնվենցիաներին:

Վերահսկողության առարկան՝ թափոնների կառավարման ոլորտում լիազորված պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրությանը և ՀՀ կողմից վավերացված միջազգային պայմանագրերին:

Վերահսկողության ծավալը՝ ՄԱԿ-ի «Կլիմայի փոփոխության մասին» շրջանակային կոնվենցիային կից Կիոտոյի արձանագրության շրջանակներում իրականացված ծրագրեր:

Վերահսկողության օբյեկտներ՝ ՀՀ բնապահպանության նախարարություն, ՀՀ տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ:

¹ Հայաստանի Հանրապետության վերահսկիչ պալատի և Նիդերլանդների հաշվիչ դատարանի 2009-2012թթ. համագործակցության ծրագրի համաձայն:

Վերահսկողության կատարման ժամկետը՝ 2012թ.-ի հուլիսի 17-ից մինչև 2012թ. դեկտեմբերի 31-ը:

Վերահսկողությամբ ընդգրկող ժամանակահատվածը՝ 2010թ.-ի հունվարի 1-ից մինչև 2012թ.-ի սեպտեմբերի 30-ը:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝ Վերահսկողության իրականացման ընթացքում կիրառվել են դիտարկման և վերլուծության ձևերը, համապատասխանության, արդյունավետության ու բնապահպանական վերահսկողության տեսակները: Վերահսկողական միջոցառումը իրականացվել է ընտրանքային կարգով՝ դիտարկման արդյունքների հիման վրա: Վերահսկողությանը դիտորդի կարգավիճակով մասնակցել են Նիդերլանդների հաշվիչ դատարանի ատոլիտորներ Յան Վիլեմ Վան դեր Վարտը և Մաթիաս Ֆաբրիեկը:

Վերահսկողության արդյունքները՝

Աղբահանության և սանիտարական մաքրման, թափոնների գործածության հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են ՀՀ հողային օրենսգրքով, «Տեղական ինքնակառավարման մասին», «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին», «Թափոնների մասին», «Հայաստանի Հանրապետության բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին» ՀՀ օրենքներով, ինչպես նաև բնապահպանական օրենսդրության այլ իրավական ակտերով և միջազգային պայմանագրերով:

«Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքով գոյություն ունի թափոնների երկու հիմնական տեսակ՝ վտանգավոր և ոչ վտանգավոր: Շրջակա միջավայրում չտեսակավորված կենցաղային թափոնների (աղբի) տեղադրման դիմաց վճարի դրույքաչափերը սահմանվել են «Բնապահպանական վճարների դրույքաչափերի մասին» ՀՀ օրենքով՝ յուրաքանչյուր տոննայի համար 1500 դրամ, իսկ ոչ վտանգավոր թափոնների համար՝ 600 դրամ:

Ըստ «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի «կենցաղային աղբը՝ «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ մարդու կողմից սպառման և կենսագործունեության հետևանքով առաջացող թափոններն են»: Միաժամանակ, ՀՀ բնապահպանության նախարարի 26.10.2006թ. «ՀՀ տարածքում գոյացող արտադրության և սպառման թափոնների ցանկը հաստատելու մասին» թիվ

342-Ն հրամանի համաձայն մարդու կենսագործունեության հետևանքով մշտական և ժամանակավոր բնակավայրերից առաջացած չտեսակավորված թափոնները, ինչպես նաև կազմակերպությունների կենցաղային տարածքներից առաջացած չտեսակավորված աղբը համարվում է վտանգավոր թափոն: Մինչդեռ «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» ՀՀ օրենքը չի կարգավորում վտանգավոր թափոնների հետ կապված հարաբերությունները, հետևաբար, չի կարող կարգավորել վտանգավոր թափոնի՝ չտեսակավորված կենցաղային աղբի աղբահանության հետ կապված հարաբերությունները:

«Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն բնապահպանական և բնօգտագործման վճար վճարողներ են համարվում այն իրավաբանական և ֆիզիկական անձինք, որոնք իրականացնում են արտադրության և սպառման թափոնները սահմանված կարգով շրջակա միջավայրում տեղադրման գործառույթ, սակայն «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված «թափոնների տեղադրում» և «թափոնների պահում» հասկացությունները հստակ չեն սահմանում տեղադրման գործառույթը՝ տալով տարամեկնաբանությունների հնարավորություն, որի հետևանքով խոչընդոտվել է բնապահպանական վճարների հաշվարկման և գանձման գործառույթի իրականացումը: Արդյունքում վերը նշված օրենսդրական բացերի հետևանքով հիմնականում չի ապահովվել բնապահպանական վճարների հաշվարկման և գանձման իրականացումը:

**Բնապահպանական կոնվենցիաներին Հայաստանի Հանրապետության
մասնակցության և Նուբարաշենի աղբավայրում կենսագազի օգտահանման և
էլեկտրական էներգիայի արտադրության հայ-ճապոնական ծրագրի իրականացման
մասին**

Հայաստանի Հանրապետությունը 22 բազմակողմ բնապահպանական միջազգային համաձայնագրերի կողմ երկիր է: 2010-2012 թթ. ընթացքում շարունակվել է միջազգային դոնորների և առանձին երկրների աջակցությամբ բնապահպանական ծրագրերի իրականացումը, այդ թվում ՄԱԿ-ի «Կլիմայի փոփոխության մասին» շրջանակային կոնվենցիային (այսուհետ՝ Կոնվենցիա) կից Կիոտոյի արձանագրության շրջանակներում:

Ըստ Կոնվենցիայի Հայաստանն ունի «գարգացող երկրի» կարգավիճակ: Հետևաբար Հայաստանի Հանրապետությունը չունի ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատման քանակական պարտավորություններ, սակայն պետք է օժանդակի կլիմայի փոփոխության միջազգային գործընթացներին:

Կոնվենցիայի նպատակների իրականացման միջազգային ջանքերին աջակցելու համար, ՀՀ կառավարության կողմից 10.11.2011թ. թիվ 1594-Ն որոշմամբ հաստատվել և կատարվում են Կլիմայի փոփոխության խնդիրների լուծմանը նպատակաուղղված տեխնոլոգիաների գարգացման ու ներդրման, ջերմոցային գազերի մարդածին արտանետումների ազգային կադաստրի մշակման և մի շարք այլ ծրագրեր:

Կոնվենցիային կից Կիոտոյի արձանագրության «Մաքուր գարգացման մեխանիզմի շրջանակներում նախագծերի իրականացման մասին» ՀՀ կառավարության թիվ 974-Ն որոշումն ընդունվել է 13.07.2006թ., իսկ նախագծային փաստաթղթերի ներկայացման կարգը հաստատվել է ՀՀ բնապահպանության նախարարի 26.12.2008թ. թիվ 474-Ն հրամանով:

Ներկայումս Հայաստանի Հանրապետությունն ունի «Մաքուր գարգացման մեխանիզմի» (այսուհետ՝ ՄՁՄ) միջազգային գործադիր խորհրդի կողմից գրանցված և իրականացման կամ շահագործման մեջ գտնվող թվով 5 նախագծեր, այդ թվում Երևանի Նուբարաշենի կոշտ կենցաղային թափոնների աղբավայրից կենսազազի օգտահանման նախագիծը, որի կարևորությունը պայմանավորված է Երևանում և մերձակա շրջաններում մեծ քանակությամբ թափոնների հեռացման հիմնախնդրով:

Վնասակար արտանետումները նվազեցնելու նպատակով Երևան քաղաքի Նուբարաշենի աղբավայրում (ընդհանուր տարածքը՝ 52.3 հա) ծրագրվել էր իրականացնել կենսազազի օգտահանման և էլեկտրական էներգիայի արտադրության հայ-ճապոնական նախագիծ, որի քննարկումները ծավալվել էին դեռևս 2002թ.-ից: Ծրագրի պաշտոնական կողմեր են հանդիսացել Երևանի քաղաքապետարանը եւ ճապոնական «Շիմիձու» կորպորացիան: Ի սկզբանե նախատեսվել էր տեղադրել 1.4 ՄՎտ հզորությամբ գազամիտցային շարժիչով էլեկտրաէներգիայի գեներատոր, որը պետք է աշխատեր աղբավայրից ստացվող մեթան գազով:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում հայկական կողմը կշահեր և էկոլոգիական առումով (մեթանի օգտահանման արդյունքում աղբավայրից կնվազեր ջերմոցային

գազերի արտանետումը, աղբավայրում աղբի այրման կանխման արդյունքում մաս կբացառվեր ծխի և խիստ վնասակար նյութերի արտանետումը և այլն), և՛ սեփական վերականգնվող հումքից կստանար էլեկտրական էներգիա: Էլեկտրական էներգիայի վաճառքից ստացված շահույթը պետք է հավասար բաշխվեր ծրագրի երկու կողմերի միջև: Ըստ նախնական հաշվարկների հայկական կողմի տարեկան հասույթը կկազմեր մոտ 550.0 հազ. ԱՄՆ դոլար, իսկ ծրագրի իրականացման ամբողջ ժամանակահատվածի (16 տարի) համար՝ շուրջ 8,800.0 հազ. ԱՄՆ դոլար:

Կիոտոյի արձանագրության համաձայն, եթե նվազեցվում է արտանետվող ջերմոցային գազ, ապա դրա համար տրամադրվում է այդ կրճատումը հավաստագրող համապատասխան սերտիֆիկատ: «Շիմիձու» կորպորացիայի շահագրգռվածությունը ըստ էության պայմանավորված է այդ միջազգային սերտիֆիկատի ստացումով:

Ծրագրի իրագործման համար «Շիմիձու» կորպորացիայի կողմից նախատեսվել էր ներդնել 8,000.0 հազ. ԱՄՆ դոլար: Առաջադրված ծրագրին, դեռևս 2005 թվականին, հավանություն էին տվել ՀՀ առողջապահության, ՀՀ բնապահպանության, ՀՀ էներգետիկայի, ՀՀ քաղաքաշինության, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական ապահովության նախարարությունները, ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովն ու Երևանի քաղաքապետարանը, ինչպես նաև ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման՝ ներկայիս ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը: Բոլոր անհրաժեշտ համաձայնությունները ստանալուց հետո ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը, որպես Հայաստանի Հանրապետությունում ՄՁՄ-ի լիազորված մարմին, համապատասխան գրությամբ հաստատել է «Նուբարաշենի կոշտ կենցաղային թափոններից կենսագազի ստացման և էլեկտրաէներգիայի արտադրության» նախագծային փաստաթուղթը: Նախագիծը հաստատել են նաև Ճապոնիայի կառավարության կողմից լիազորված գերատեսչությունները: Այնուհետև, «Շիմիձու» կորպորացիան, ստանալով Երևանի քաղաքապետարանի հավատարմագիրը, նախաձեռնել է նախագծի միջազգային հաստատման գործընթացը, որի արդյունքում 2005 թվականին նախագիծը հաստատվել ու գրանցվել է ՄՁՄ-ի միջազգային գործառնական մարմնի կողմից:

Երևանի քաղաքապետարանի ու «Շիմիձու» կորպորացիայի միջև կնքվել է արտանետումների կրճատումների փոխանցման պայմանագիրը, սակայն հետագա աշխատանքների իրականացման համար համաձայնագրի կնքումը ձգձգվել է: ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության խնդրանքով 2008թ. Համաշխարհային բանկի պատվերով գերմանական «Ֆիխտներ» ընկերությունը իրականացրել է դրամաշնորհային ծրագիր, որի

նպատակն է եղել գնահատել Երևանում կենցաղային թափոնների կառավարման առկա իրավիճակը, մշակել կոմերցիոն ռազմավարություն և տրամադրել անհրաժեշտ խորհրդատվություն: Համաշխարհային բանկի կողմից «Ֆիխտներ» ընկերությանը տրամադրվել է 475.0 հազ. ԱՄՆ դոլար:

2008թ-ին Երևանի քաղաքապետարանի հարցման վերաբերյալ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը՝ հիմք ընդունելով Համաշխարհային Բանկի կարծիքը, վերապահումներ է ունեցել ծրագրի իրականացման նպատակահարմարության առնչությամբ՝ մասնավորապես պատճառաբանելով, որ ճապոնական ընկերությունը կունենա մենաշնորհային դիրք Նուբարաշենի աղբավայրում, որը կսահմանափակի աղբահանության բնագավառում այլ օպերատորների ներգրավման հնարավորությունը: «Շիմիժու» կորպորացիայի բացատրությունը, առ այն, որ դա չի համապատասխանում իրենց նպատակներին, որ իրենք հետաքրքրված են միայն աղբավայրում տեղադրվող աղբի օրգանական բաղադրիչով և, որ կառուցումից հետո ամբողջ համակարգը անհատույց փոխանցվելու է Երևանի քաղաքապետարանին, անցել է ապարդյուն:

Արդյունքում համաձայնագիրը չի հաստատվել, իսկ դրա վերաբերյալ արված մեկնաբանությունների պատճառով ծրագրի կատարումը հետաձգվել է: Բազմաթիվ քննարկումների ու բանակցությունների արդյունքում այն մեկնարկել է միայն 2009թ. մարտի 10-ի Երևանի քաղաքապետարանի և «Շիմիժու» կորպորացիայի միջև կնքված «Նուբարաշենի աղբավայրում բիոգազի հավաքման աշխատանքների իրականացման մասին» համաձայնագրով, ըստ որի նախապես ծրագրված նախագիծը կրճատվել է և իրականացվել է միայն կենսագազի հավաքման և այրման ծրագիր՝ առանց էլեկտրական էներգիայի արտադրության: Նուբարաշենի թափոնակուտակիչում կառուցված կենսագազի հավաքման և այրման համակարգի կառույցի (Սարքի) սեփականության իրավունքը, 07.10.2009թ.-ի հանձնման-ընդունման ակտի համապատասխան անհատույց փոխանցվել է Երևանի քաղաքապետարանին՝ 1,025, 866.8 հազ. դրամ (2,750.0 հազ. ԱՄՆ դոլար) ընդհանուր արժեքով:

Այսպիսով, «Շիմիժու» կորպորացիայի կողմից Նուբարաշենի աղբավայրում տեղադրված Սարքի շահագործումը սկսվել է միայն 2009թ. տարեվերջին՝ ակնկալվող ժամկետից 4 տարի ուշացումով և նախատեսված 8,000.0 հազ. ԱՄՆ դոլարի փոխարեն ներդրվել է 2,750.0 հազ. ԱՄՆ դոլար (ընդամենը նախապես նախատեսվածի 34 տոկոսը):

Ծրագրի բնապահպանական և սանիտարահիգիենիկ բաղադրիչներն իրականացվել են մասամբ և սահմանափակ՝ ընդամենը 7.5 հա-ում: Բացի վերոհիշյալ աշխատանքների համար կատարված ծախսերից «Շիմիձու» կորպորացիան, ըստ Համաձայնագրի, մինչև 2023 թվականը պետք է ֆինանսավորի նաև համակարգի պահպանման և շահագործման ծախսերը՝ մոտ 5,500.0 հազ. ԱՄՆ դոլարի չափով (տես՝ նկ.1):

Նկար 1. Նուբարաշենի աղբավայրում կենսազագի հավաքման և այրման համակարգը

Համաձայնագրի կնքման հետ կապված աշխատանքների ձգձգման և ծրագրի կրճատման արդյունքում Երևանը չի ստացել ակնկալվող տնտեսական, սոցիալական և սանիտարահիգիենիկ օգուտները, իսկ բնապահպանական տեսակետից օգուտները եղել են միայն մասնակի՝ ջերմոցային գազերի արտանետումների մասնակի կրճատման տեսքով: Նուբարաշենի աղբավայրում մինչ օրս չի լուծվել աղբի տեղադրման, վերամշակման և օգտահանման հիմնախնդիրը: Աղտոտման ծավալների հետագա ավելացումը հանգեցնում է անկանխատեսելի բնապահպանական հիմնախնդիրների, որոնց լուծումը տարեցտարի պահանջում և պահանջելու է ավելի մեծ ֆինանսական ներդրումներ, իսկ տվյալ դեպքում՝ ՀՀ իրավասու մարմինների կողմից չի ապահովվել ներդրումների լիարժեք իրականացումը և դրանց արդյունավետ օգտագործումը:

Առանձին դեպքերում Երևանի քաղաքապետարանի կողմից չեն կատարվել Համաձայնագրով սահմանված պարտավորությունները: Մասնավորապես, 5.2 կետով նախատեսվել էր ապահովել կենսազագի այրման համակարգի շահագործման միջոցառումների համար անհրաժեշտ թույլտվությունները: Ըստ «Տեխնիկական

անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի արտադրական վտանգավոր օբյեկտը ենթակա է տեխնիկական անվտանգության փորձաքննության տարեկան առնվազն մեկ անգամ, որը չի կատարվել: Չի կատարվել նաև «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածի պահանջը՝ վտանգավոր օբյեկտը չի հաշվառվել ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության ռեեստրում:

Կենսագազի հավաքման և այրման համակարգը չի գրանցվել ՀՀ բնապահպանության նախարարության թափոնների հեռացման (վնասագերծման, ոչնչացման) օբյեկտների ռեեստրում:

Երևանի քաղաքապետարանի կողմից խախտվել է նաև պայմանագրի 14.1 կետը. հողամասերի օգտագործման նկատմամբ սեփականության (օգտագործման) իրավունքները պետական գրանցում չեն ստացել: Խախտվել է «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» ՀՀ օրենքի պահանջը:

ՀՀ տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից իրականացված աղբահանության և սանիտարական մաքրման աշխատանքների մասին

Թափոնների գործածության ոլորտում տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասությունները սահմանվել են «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքի 10-րդ և 11-րդ հոդվածներով: Տարածքային կառավարման մարմինները պետք է կազմեն և վարեն թափոնների գոյացման, մշակման, օգտահանման օբյեկտների և հեռացման վայրերի գրանցամատյանները: Լիազորված պետական մարմնի՝ ՀՀ բնապահպանության նախարարության հետ համաձայնեցված պետք է իրականացվի թափոնների տեղադրման վայրերի թույլտվությունների տրամադրումը, կազմակերպվի թափոնների հաշվառումը, անձնագրավորումը:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունները սահմանվել են նաև «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 32-րդ և 37-րդ հոդվածներով, ըստ որի համայնքի ղեկավարը պետք է վարի համայնքի քաղաքաշինական, բնապահպանական կադաստրները, կազմակերպի աղբահանությունն ու սանիտարական մաքրումը, իսկ 45-րդ հոդվածի համաձայն համայնքի ղեկավարի պարտադիր

լիազորությունն է հողի պահպանությունը քիմիական նյութերով և արտադրական թափոններով աղտոտումից:

Թափոնների, այդ թվում՝ կենցաղային կոշտ թափոնների (կենցաղային, շինարարական աղբ), հաշվառման գործընթացը կանոնակարգվում է ՀՀ կառավարության 07.12.2006թ. «Թափոնների պետական հաշվառման կարգը սահմանելու մասին» թիվ 1739-Ն, 14.09.2006թ. «Թափոնների հաշվառման, հեռացման (ոչնչացման, վնասագերծման, տեղադրման) և օգտահամման կարգը սահմանելու մասին» թիվ 1343-Ն և 13.07.2006թ. «Թափոնների հեռացման վայրերի ռեեստրի վարման կարգը սահմանելու մասին» թիվ 1180-Ն որոշումների համաձայն՝ ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից, կազմակերպությունների ներկայացրած վարչական վիճակագրական հաշվետվությունների և տեղեկատվության հիման վրա:

ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից վարվող թափոնների հեռացման վայրերի ռեեստրում գրանցված են ընդամենը 19 աղբավայրեր, մինչդեռ ըստ ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության տվյալների կենցաղային թափոնների տեղադրման պաշտոնապես գրանցված վայրերի թիվը 245-ն է: Երևան քաղաքի աղբավայրերից թափոնների հեռացման վայրերի ռեեստրում գրանցված է միայն Աջափնյակի աղբավայրը, որի տարածքն անբարեկարգ է, սանիտարական պահպանման գոտու չափերով չի համապատասխանում նորմերին, պարսպապատված չէ, իսկ կուտակված աղբը մշտապես ենթարկվում է ինքնայրման:

Օրենքով սահմանված կարգով ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի կողմից անշարժ գույքի գրանցում են ստացել 30 աղբավայրեր, իսկ օրինակ, Արագածոտնի մարզի Օշական համայնքի վարչական տարածքում՝ Աշտարակ-Էջմիածին մայրուղու հարևանությամբ, 1.58 հա մակերեսով աղբավայրի հողատարածքը, որտեղ տեղադրվում է նաև Երևանում առաջացող աղբի մի մասը, ոչ միայն չունի պետական գրանցում, այլ նաև հանդիսանում է գյուղատնտեսական նշանակության արոտավայր: Արարատի մարզի Վեդի քաղաքի միջհամայնքային (ստեղծվել է դրամաշնորհային միջոցներով), Արտաշատ և Մասիս քաղաքների աղբավայրերը թեև արտոնագրված են, սակայն չեն համապատասխանում աղբավայրերի շահագործման նորմերին, քանի որ Արարատյան դաշտավայրում բարձր է գրունտային ջրերի մակարդակը, իսկ օրինակ, Մասիս քաղաքի աղբավայրը տեղաբաշխված է գետի

անմիջական հարևանությամբ: Գյուղատնտեսական նշանակության, մշակովի հողատարածքների և գետակի անմիջական հարևանությամբ՝ Երևան-Մասիս ավտոճանապարհի Նորաբաց համայնքի հատվածում շուրջ 1.0 հա մակերեսով աղբավայրը և օրինական չէ (տես՝ նկ. 2, 3, 4):

Նկար 2. Աղբավայր Աշտարակ-Էջմիածին մայրուղու հարևանությամբ

Նկար 3. Աղբավայր Ջրվեժ համայնքի տարածքում

Նկար 4. Աղբավայր Երևան-Մասիս ավտոճանապարհի Նորաքաց համայնքի հատվածում

Այսպիսով հաշվառման տվյալները չեն արտացոլում ՀՀ տարածքում առկա աղբավայրերի իրական պատկերը, որի հետևանքով անորոշ է ինչպես աղբավայրերի փաստացի քանակը, այնպես էլ դրանց զբաղեցրած հողատարածքների մակերեսը և տեղադրված աղբի քանակը:

Ըստ վիճակագրական հաշվառման տվյալների ՀՀ տարածքում տարեկան առաջանում և աղբավայրեր տեղափոխվում է շուրջ 1,529.0 հազ. խոր.մ կամ 535.2 հազ. տոննա (1000 խոր.մետրը 350 տոննա ընդունելու դեպքում) կենցաղային աղբ: Ընդ որում, 1,529.0 հազ. խոր.մ կենցաղային աղբի 57.0 %-ը (868.0 խոր.մ) բաժին է ընկնում Երևան քաղաքին, որի համար բնապահպանական վճար չի վճարվել: Երևանում աղբահանությունն իրականացվում է թվով 12 կազմակերպությունների (օպերատորների) կողմից և աղբը տեղափոխվում է հիմնականում Նուբարաշենի, Աջափնյակի և Ջրվեժ համայնքի տարածքում գտնվող աղբավայրեր: Ըստ ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ներկայացվող եռամսյակային հաշվետվությունների տվյալների 2010թ. վճարվել է ընդամենը 11,331.1 հազ. դրամ 11,444.4 տոննայի տեղադրման, 2011թ.՝ 11,767.6 հազ. դրամ 12,561.7 տոննայի տեղադրման, իսկ 2012թ. առաջին կիսամյակում 9,967.5 հազ. դրամ 14,613.1 տոննայի տեղադրման համար, որի վերաբերյալ տվյալներն ըստ ՀՀ մարզերի և Երևան քաղաքի ներկայացված է Հավելված 1-ում:

«Բնապահպանական վճարների դրույքաչափերի մասին» ՀՀ օրենքով, կենցաղային աղբը որպես վտանգավոր թափոն ընդունելու՝ յուրաքանչյուր տոննայի

համար 1500 դրամ դրույքաչափի կիրառմամբ և վիճակագրական հաշվառման միջին տվյալներով հաշվարկ կատարելու դեպքում, աղբի տեղադրման դիմաց բնապահպանական վճարի ընդհանուր գումարը տարեկան կկազմի 802,725.0 հազ. դրամ (Հավելված 2):

Հայաստանի Հանրապետությունում կենցաղային կոշտ թափոնների հավաքումն իրականացվում է 49 քաղաքային և 468 գյուղական համայնքներում, իսկ 398 գյուղական համայնքներ (գյուղական բնակավայրերի 46%-ը) ընդգրկված չեն թափոնների հավաքման ծառայությունում: Քաղաքային բնակավայրերում իրականացվող սանիտարական և աղբահավաքման ծառայությունը ընդգրկում է բնակչության 90%-ը: Չի կատարվել «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածի պահանջը՝ սանիտարական մաքրման սխեմաներ (որը պարունակում է համայնքում առաջացող աղբի ծավալների մոտավոր հաշվարկը, սանիտարական մաքրման աշխատանքների ծավալները, աղբի հավաքման, փոխադրման, տեղադրման, տեսակավորման և վնասագերծման ձևերն ու մեթոդները) հաստատել են 915-ից ընդամենը 295 համայնքների ավագանիներ, իսկ աղբահանության վճարի դրույքաչափեր սահմանվել են 190 համայնքներում:

Լոռու մարզում աղբահանության գործընթացի վերլուծության արդյունքներով արձանագրվել է, որ մարզի համայնքներում աղբահանություն և սանիտարական մաքրում իրականացնող կազմակերպությունների կողմից չեն կատարվել ՀՀ կառավարության վերոհիշյալ որոշումներով սահմանված պահանջները: Չեն ներկայացվել «Թափոնների առաջացման, օգտագործման և հեռացման մասին» ձև-1 «Թափոն» տարեկան վարչական վիճակագրական հաշվետվությունները: Աղբավայրերը, ինչպես նաև 25.0 քառ. մ-ից ավելի տեղադրման մակերեսով թափոնների թաղման, վնասագերծման և ոչնչացման այլ օբյեկտները, չեն գրանցվել «Թափոնների հեռացման վայրերի ռեեստրում»: Ռեեստրում գրանցված չէ նույնիսկ Ալավերդի համայնքի տարածքում գտնվող վտանգավոր արտադրական թափոնների՝ մկնդեղի թափոնակուտակիչը: Կազմակերպություններում թափոնների հաշվառման գրքեր չեն վարվել, չի իրականացվել հաշվառում ըստ թափոնների որակական և քանակական ցուցանիշների: Սակայն, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների՝ մարզպետարանի և համայնքների կողմից միջոցներ չեն ձեռնարկվել, իսկ ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմի բնապահպանական պետական տեսչության կողմից

հսկողություն չի իրականացվել թափոնների գործածության համար սահմանված նորմերի, բնապահպանական վարչական վիճակագրություն վարելու և հաշվետվություններ ներկայացնելու կարգի պահպանման նկատմամբ: Արդյունքում չեն կիրառվել «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» ՀՀ օրենսգրքի 169.19-րդ հոդվածի պահանջը, ըստ որի՝ վարչական վիճակագրական հաշվետվություն չներկայացնելը, անհրաժեշտ տվյալները ներկայացնելու կարգը խախտելը առաջացնում է մինչև 150.0 հազ. դրամ տուգանքի նշանակում: «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» ՀՀ օրենսգրքի 219.1-րդ հոդվածի համաձայն տարածքային կառավարման մարմինների անունից վարչական տույժ նշանակելու իրավունք ունեն մարզպետները, իսկ տեղական ինքնակառավարման մարմինների անունից՝ համայնքների ղեկավարները, որը չի կատարվել:

Համայնքների տարածքների աղբավայրերում առկա են ՀՀ բնապահպանության նախարարի 26.10.2006թ. թիվ 342-Ն հրամանով հաստատված ցանկում ներառված վտանգավորության աստիճան ունեցող թափոններ (մշտական և ժամանակավոր բնակության վայրերից, ինչպես նաև կազմակերպությունների կենցաղային տարածքներից առաջացած չտեսակավորված աղբն ունի 4-րդ դասի վտանգավորության աստիճան): Սակայն, համայնքների կամ աղբավայրեր օգտագործողների (օպերատորների) կողմից գործունեությունն իրականացվել է առանց լիցենզիայի: Լիցենզավորված գործունեություն կատարելու համար՝ համաձայն «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդվածի 12-րդ մասի՝ լիցենզիայի տրամադրման համար պետական տուրքը սահմանվել է տարեկան 200.0 հազ.դրամ:

Լիազորված և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից լիարժեք չեն կատարվել ՀՀ բնապահպանական օրենսդրության պահանջները: Խախտվել են «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ և 36-րդ հոդվածների պահանջները՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինները ՀՀ բնապահպանության նախարարության հետ համաձայնեցված հսկողություն չեն իրականացրել բնապահպանական օրենսդրության նորմերի կատարման նկատմամբ, չեն արձանագրվել խախտումները, չեն կիրառվել պատժամիջոցներ:

Չհավաքվող և չհեռացվող աղբը սովորաբար հայտնվում է գետերի ափերին կամ ձորերում՝ աղտոտելով շրջակա միջավայրը և ստեղծելով ռիսկեր մարդու առողջության

համար: Հաշվի առնելով մարզի խոշոր քաղաքների աշխարհագրական և երկրաբանական առանձնահատկությունները ներկայումս հրատապ է բնապահպանական, քաղաքաշինական, սանիտարական պահանջներին համապատասխան աղբավայրերի ստեղծման և առկա աղբի վերամշակման հիմնախնդիրը: Մարզում առկա են ընդամենը թվով 3 աղբավայրեր, որոնց զբաղեցրած հողամասերը ստացել անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում՝ դրանք են Վանաձորին հարակից Արջուտ համայնքի տարածքում գտնվող, Սպիտակի և Ալավերդու (նորակառույց) աղբավայրերը: Համայնքների մեծ մասում տեղադրումն իրականացվում է ապօրինի աղբավայրերում, որոնք տեղակայված են բնակավայրերի մերձակա տարածքներում (Հավելված 3):

Լոռու մարզի Վանաձոր, Սպիտակ, Ալավերդի և Ստեփանավան քաղաքներում կենցաղային աղբահանության և սանիտարական մաքրման ծառայությունների իրականացման նպատակով համայնքային բյուջեներից տրամադրված միջոցների և վճարված բնապահպանական վճարների մասին տվյալներն արտացոլված են Հավելված 4-ում:

Վանաձորի քաղաքապետարանի հետ կնքված պայմանագրերով աղբահանության և սանիտարական մաքրման աշխատանքները իրականացվել են քաղաքի աղբահանության 6 գոտիներում թվով 5 ընկերությունների (օպերատորների) կողմից: Աշխատանքները կատարվում են թվով 27 աղբատար մեքենաներով, որոնց մեծ մասի շահագործման ժամկետը 20 տարուց ավելի է:

Վանաձոր քաղաքում, ինչպես նաև Արջուտի, Գուգարքի, Մարգահովիտի և այլ համայնքներում առաջացած աղբը տեղադրվում է Արջուտ գյուղի մոտ գտնվող 5.6 հա մակերեսով աղբավայրում: Աղբավայրը գտնվում է բարձրադիր վայրում սարալանջին, որի տարածքով հոսում են ձնհալից առաջացած ջրերը: Դեպի աղբավայր տանող ճանապարհը գտնվում է վատ վիճակում, որի երկայնքով տեղադրված են թափոններ: Աղբավայրը ցանկապատված չէ, իսկ հարակից հողատարածքներն օգտագործվում են գյուղատնտեսական նպատակներով, որոնք մշտապես աղտոտվում են թափոններով և կեղտաջրերով: Արջուտի աղբավայրը չի համապատասխանում բնապահպանական, սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման չափանիշներին, ինչպես նաև ՀՀ քաղաքաշինության նախարարի թիվ 321-Ա հրամանով սահմանված աղբավայրերի նախագծման ու շահագործման կարգի դրույթներին: Վանաձորում

շահագործվող շինարարական և քանդման աշխատանքների թափոնների տեղադրման վայրը գտնվում է քաղաքի արվարձանում՝ Տարոն 4 թաղամասում, սակայն տեղադրվող շինարարական աղբի պատշաճ հաշվառում չի իրականացվում: Իրականում շինարարական աղբի մեծ մասը տեղադրվում է քաղաքից դուրս՝ գետերի հունների կամ ավտոճանապարհների երկայնքով:

Աղբահանության և սանիտարական մաքրման վերաբերյալ Լոռու մարզի քաղաքապետարանների կողմից կապալառու ընկերությունների հետ կնքած գնման պայմանագրերում ամբողջությամբ չեն արտացոլվում «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» և «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքներով սահմանված գործառնությունների կատարման պահանջները, մասնավորապես «աղբահանություն» գործառնության իրականացման փուլերը:

«Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածում «աղբահանություն» հասկացությունն իր մեջ ներառում է «բնակավայրում գոյացող աղբի հավաքում, պահում, փոխադրում և տեղադրում աղբավայրում, մինչդեռ Վանաձորի քաղաքապետարանի կողմից թվով 5 ընկերությունների հետ 2012թ-ին կնքված պայմանագրերում, մատուցվող ծառայությունների տեխնիկական բնութագրերում չի նշված կենցաղային աղբի տեղադրման պարտավորությունների մասին:

Պայմանագրային հստակ պարտավորությունների բացակայության և տեղադրման ծառայությունների անորոշության հետևանքով Վանաձորում թվով 5 ընկերություններից 2010-2012 թվականներին բնապահպանական վճարներ վճարել է ընդամենը 1-ը:

«Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքի 22 հոդվածի համաձայն «բնապահպանական վճարների նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացվում է բնապահպանական պետական տեսչության կողմից»: Մինչդեռ ուսումնասիրության արդյունքում պարզվել է, որ բնապահպանական պետական տեսչության Լոռու տարածքային բաժնի կողմից 2010-2012թթ. ընթացքում բնապահպանական վճարների հաշվարկման և վճարման ուղղությամբ օրենքով սահմանված պարտավորությունները չկատարող ընկերությունների վերաբերյալ չի կազմվել որևէ ակտ:

Սպիտակում աղբը տեղադրվում է համայնքի սեփականությունը հանդիսացող 3.99 հա մակերեսով աղբավայրում: Սպիտակի աղբավայրը գտնվում է սարալանջին, որտեղ

տեղադրվում են նաև Սարահարթ գյուղի թափոնները: Սակայն տարածքի շահագործումը չի համապատասխանում սահմանված պահանջներին, թափոնների ծածկումը բնահողով իրականացվում է անկանոն, աղբավայրը ցանկապատված չէ, տարածքում գոյություն չունի մուտքի վերահսկողություն:

Ալավերդի քաղաքի աշխարհագրական դիրքից ելնելով աղբի տեղադրումը հիմնախնդիր է հանդիսացել: 2012 թվականի օգոստոսին Ալավերդի քաղաքում շահագործման է հանձնվել նորակառույց աղբավայրը, որը համապատասխանում է քաղաքաշինական նորմերին: Սակայն մինչ այդ կենցաղային աղբը թափվել է քաղաքին մոտ՝ ձորի եզրին. չեն պահպանվել ոչ՝ բնապահպանական, ոչ՝ էլ սանիտարահիգիենիկ նորմերը:

Ե Ձ Ր Ա Կ Ա Ց ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

1. Չտեսակավորված կենցաղային, աղբը համաձայն թափոնների մասին օրենսդրության, հանդիսանում է վտանգավոր թափոն, մինչդեռ «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» ՀՀ օրենքը չի կարգավորում վտանգավոր թափոնների հետ կապված հարաբերությունները, հետևաբար, այդ օրենքի դրույթները չեն կարող տարածվել կենցաղային աղբի աղբահանության գործընթացի հարաբերություններին:
2. «Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն բնապահպանական և բնօգտագործման վճար վճարողներ են համարվում այն իրավաբանական և ֆիզիկական անձինք, որոնք իրականացնում են արտադրության և սպառման թափոնները սահմանված կարգով շրջակա միջավայրում տեղադրման գործառույթ, սակայն «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված «թափոնների տեղադրում» և «թափոնների պահում» հասկացությունները հստակ չեն սահմանում տեղադրման գործառույթը, տալով տարամեկնաբանությունների հնարավորություն, որի հետևանքով խոչընդոտվել է բնապահպանական վճարների հաշվարկման և գանձման գործառույթի իրականացումը: Արդյունքում վերը նշված օրենսդրական բացերի հետևանքով

հիմնականում չի ապահովվել բնապահպանական վճարների հաշվարկման և գանձման իրականացումը:

3. Երևանի Նուբարաշենի աղբավայրում մինչ օրս չի լուծվել աղբի տեղադրման, վերամշկման և օգտահանման հիմնախնդիրը: Իրավասու մարմինների կողմից չի ապահովվել հնարավոր ներդրումների լիարժեք իրականացումը և դրանց արդյունավետ օգտագործումը:

Նուբարաշենի աղբավայրում նախապես ծրագրված կենսագազի օգտահանման եւ էլեկտրական էներգիայի արտադրության հայ-ճապոնական նախագիծը, որի քննարկումները ծավալվել էին դեռևս 2002թ.-ից, կրճատվել և իրականացվել է առանց էլեկտրական էներգիայի արտադրության բաղադրիչի: Ծրագրի բնապահպանական և սանիտարահիգիենիկ բաղադրիչներն իրականացվել են մասամբ և սահմանափակ՝ աղբավայրի 52.3 հա տարածքից ընդամենը 7.5 հա-ում: Կենսագազի հավաքման և այրման համակարգի շահագործումը սկսվել է միայն 2009թ. տարեվերջին՝ նախատեսված 8,000.0 հազ. ԱՄՆ դոլարի փոխարեն ներդրվել է ընդամենը 2,750.0 հազ. ԱՄՆ դոլար (նախապես նախատեսվածի 34 տոկոսը): Համաձայնագրի կնքման հետ կապված աշխատանքների ձգձգման և ծրագրի կրճատման արդյունքում Երևանը չի ստացել ակնկալվող օգուտները:

4. Երևանի քաղաքապետարանի կողմից
 - Չեն կատարվել «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ և 12-րդ հոդվածների պահանջները՝ վտանգավոր օբյեկտը փորձաքննության չի ենթարկվել, չի հաշվառվել ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության ռեեստրում:
 - Խախտվել է «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» ՀՀ օրենքի պահանջը՝ հողամասի օգտագործման նկատմամբ սեփականության (օգտագործման) իրավունքը պետական գրանցում չի ստացել:
 - Կենսագազի հավաքման և այրման համակարգը չի գրանցվել թափոնների հեռացման (վնասագերծման, ոչնչացման) օբյեկտների ռեեստրում:

5. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից չի կատարվել ՀՀ կառավարության 13.07.2006թ. «Թափոնների հեռացման վայրերի ռեեստրի վարման կարգը սահմանելու մասին» թիվ 1180-Ն որոշման պահանջը՝ աղբավայրերը, թափոնների վնասագերծման և ոչնչացման օբյեկտները ռեեստրում գրանցման չեն ներկայացվել: Հաշվառման տվյալները չեն արտացոլում ՀՀ տարածքում առկա աղբավայրերի իրական պատկերը, որի հետևանքով անորոշ է ինչպես աղբավայրերի փաստացի քանակը, այնպես էլ դրանց զբաղեցրած հողատարածքների մակերեսը և տեղադրված աղբի քանակը: ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից վարվող թափոնների հեռացման վայրերի ռեեստրում գրանցված են ընդամենը 19 աղբավայրեր, իսկ ամենամեծ՝ Նուբարաշենի աղբավայրը, որտեղ օրական տեղադրվում է միջինը 750.0 տոննա կամ տարեկան 275.0 հազ. տոննա աղբ, ռեեստրում գրանցված չէ:
6. Ըստ վիճակագրական հաշվառման տվյալների ՀՀ տարածքում տարական առաջանում և աղբավայրեր տեղափոխվում է շուրջ 1,529.0 հազ. խոր.մ կամ 535.2 հազ. տոննա (1000 խոր.մետրը 350 տոննա ընդունելու դեպքում) կենցաղային աղբ: Ընդ որում 1,529.0 հազ. խոր.մ կենցաղային աղբի 57.0 %-ը (868.0 խոր.մ) բաժին է ընկնում Երևան քաղաքին, որի համար բնապահպանական վճար չի վճարվել:
7. Հայաստանի Հանրապետությունում կենցաղային կոշտ թափոնների հավաքումն իրականացվում է 49 քաղաքային և 468 գյուղական համայնքներում, իսկ 398 գյուղական համայնքներ (գյուղական բնակավայրերի 46%-ը) ընդգրկված չեն թափոնների հավաքման ծառայությունում: Քաղաքային բնակավայրերում իրականացվող սանիտարական և աղբահավաքման ծառայությունը ընդգրկում է բնակչության 90%-ը:
8. Չի կատարվել «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածի պահանջը. սանիտարական մաքրման սխեմաներ հաստատվել են 915 համայնքներից ընդամենը 295-ում (32%-ը):
9. Տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից միջոցներ չեն ձեռնարկվել, իսկ ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմի բնապահպանական պետական տեսչության կողմից հսկողություն

չի իրականացվել թափոնների գործածության համար սահմանված նորմերի, բնապահպանական վարչական վիճակագրություն վարելու և հաշվետվություններ ներկայացնելու կարգի պահպանման նկատմամբ: Արդյունքում, չեն կիրառվել «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» ՀՀ օրենսգրքի 169.19-րդ հոդվածի պահանջը, ըստ որի՝ վարչական վիճակագրական հաշվետվություն չներկայացնելը, անհրաժեշտ տվյալները ներկայացնելու կարգը խախտելը առաջացնում է մինչև 150.0 հազ. դրամ տուգանքի նշանակում:

10. Խախտվել են «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքի 20-րդ հոդվածի և ՀՀ կառավարության 30.01.2003թ. «Հայաստանի Հանրապետությունում վտանգավոր թափոնների վերամշակման, վնասագերծման, պահպանման, փոխադրման և տեղադրման գործունեության լիցենզավորման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 121-Ն որոշման պահանջները: Համայնքների կամ աղբավայրեր օգտագործողների (օպերատորների) կողմից գործունեությունն իրականացվել է առանց լիցենզիայի: Լիցենզավորված գործունեություն կատարելու համար՝ համաձայն «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդվածի 12-րդ մասի՝ լիցենզիայի տրամադրման համար պետական տուրքը սահմանվել է տարեկան 200.0 հազ.դրամ:
11. Լոռու մարզում տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից լիարժեք չեն կատարվել ՀՀ բնապահպանական օրենսդրության պահանջները: Խախտվել են «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ և 36-րդ հոդվածների պահանջները. տեղական ինքնակառավարման մարմինները ՀՀ բնապահպանության նախարարության հետ համաձայնեցված հսկողություն չեն իրականացրել բնապահպանական օրենսդրության նորմերի կատարման նկատմամբ, չեն արձանագրվել խախտումները, չեն կիրառվել պատժամիջոցներ:
12. Լոռու մարզում միայն Վանաձորին հարակից Արջուտ համայնքի տարածքում գտնվող, Սպիտակի և Ալավերդու (նորակառույց) աղբավայրերի հողամասերն են ստացել անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում, իսկ համայնքների մեծ մասում տեղադրումն իրականացվում է ապօրինի աղբավայրերում, որոնք տեղակայված են բնակավայրերի մերձակա տարածքներում:

ՀՀ կառավարությանը՝

1. «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքում կատարել համապատասխան փոփոխություններ՝ հստակեցնելով «տեղադրում» և «պահում» հասկացությունները: Մշակել և հաստատել արտադրության և սպառման թափոնների տեղադրման գործընթացի իրականացման կարգ:
2. Համապատասխանեցնել կենցաղային աղբի աղբահանության հարաբերությունների կարգավորման մասով «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» ՀՀ օրենքի և թափոնների մասին ՀՀ օրենսդրության դրույթների պահանջները:
3. Հայաստանի Հանրապետությունում աղբահանության հիմնախնդիրների լուծման նպատակով մշակել և հաստատել հայեցակարգ ու գործընթացի բարելավմանն ուղղված միջոցառումների ժամանակացույց:
4. Հաստատել աղտոտված հողերի վնասագերծման միջոցառումների ծրագիր:

ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարությանը՝

1. Ուժեղացնել հսկողությունը աղբավայրերի հաշվառման, թափոնների հեռացման վայրերի ռեեստրում գրանցման, ինչպես նաև թափոնակուտակիչների անշարժ գույքի պետական գրանցման, հողամասերի նպատակային օգտագործման, քիմիական նյութերով և արտադրական թափոններով աղտոտումից հողի պահպանության նկատմամբ համայնքների կողմից կատարվող աշխատանքների համակարգման ուղղությամբ:

ՀՀ բնապահպանության նախարարությանը՝

1. Լրացուցիչ վերլուծությունների հիման վրա հստակեցնել կենցաղային աղբի վտանգավորության դասը և քննարկել կենցաղային աղբի տեղադրման դեպքում տնտեսական և բնապահպանական արդի պայմաններից ելնելով նոր դրույքաչափի սահմանման հարցը:

2. Իրականացնել կենցաղային թափոնների կառավարման բնագավառում տեսչական հսկողության համակարգի ուժեղացման և խախտումների դեպքում պատժամիջոցների կիրառման իրավական դաշտի զարգացմանն ուղղված միջոցառումներ:

Համաձայն «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի 2-րդ մասի գ) կետի, մեկամսյա ժամկետում Վերահսկիչ պալատին գրավոր տեղեկատվություն տրամադրել՝ հայտնաբերված խախտումները վերացնելու նպատակով իրականացված միջոցառումների վերաբերյալ: